

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta umění a architektury

BOD ZLOMU

Bakalářská práce

Studijní program: B8208 – Design
Studijní obor: 8206R123 – Design prostředí
Autor práce: **Tomáš Zábranský**
Vedoucí práce: MgA. Leona Matějková

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Arts and Architecture

POINT BREAK

Bachelor thesis

Study programme: B8208 – Design
Study branch: 8206R123 – Environmental Design
Author: **Tomáš Zábranský**
Supervisor: MgA. Leona Matějková

Tento list nahradte
originálem zadání.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Zábranský Tomáš	U Žlábků 533, Praha - Lipence	A10000058

TÉMA ČESKY:

Bod zlomu

NÁZEV ANGLICKY:

Point break

VEDOUCÍ PRÁCE:

MgA. Leona Matějková - KED

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Přiblížit a poukázat na významné okamžiky - body zlomu, které se odehrávají v mnoha ohledech na mnoha místech a v celé historii vesmíru. Jak ty přirozené, tak i ty, které jsme schopni sami ovlivnit. Hlavním cílem této práce je, právě takovýto silný moment zpracovat výtvarným způsobem.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

CÍLEK, Václav. Posvátná krajina: eseje o místech, silách a dracích. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2014, 178 s. ISBN 978-80-87580-72-1.

ŽÁK, Ladislav. Jizerskohorské přehrady a katastrofa na Bílé Desné - protřzená přehrada. Vyd. 1. Desná v Jizerských horách: Město Desná v Jizerských horách, 2006, 155 s. ISBN 80-866-6016-8.

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce, MgA. Leoně Matějkové za trpělivost a ochotu do mě vloženou, které si opravdu vážím. Děkuji všem vedoucím ateliérů a jejich asistentům, kteří mě po dobu studia na této škole provázeli.

Dále děkuji starostovi města Desná, Jaroslavu Kořínkovi za ochotu a místní kronikářce, paní Daně Nývltové za ohromné množství poskytnutých informací.

Závěrem bych také rád poděkoval svým nejbližším, rodičům a přátelům za podporu, bez které bych tyto řádky psát nemohl.

ABSTRAKT

V bakalářské práci na téma Bod zlomu se zabývám Protrženou přehradou na Bílé Desné v Jizerských horách, kde se v roce 1916 stalo jedno z největších přehradních neštěstí v Evropě a při kterém zahynulo 62 lidí.

Místo má velice silnou atmosféru, bohužel je mnohými nepochopené, nebo dokonce považováno za prokleté. Také s ním podle mého názoru není zacházeno nejvhodněji. Prostor přehrady za necelých sto let dokázala příroda jedinečným způsobem zahalit a vytvořit tak symbiózu. Lesní porost v areálu je však v současné době nemilosrdně vykácen a z přehrady se stala opět mrtvá krajina.

Mým hlavním záměrem je přimět návštěvníky přemýšlet o tomto prostoru jinak - vytvořit si na situaci vlastní náhled. Aby v nich místo vzbudilo emoce - naději. Vést je k poznávání ducha tohoto místa. Nikoliv jen vstřebávat obecné informace z informačních tabulí. Nasměrovat tendence, které si kladou za cíl "zkulturnění" přehrady, aby přistupovali k místu citlivě a s úctou a nevytvářely zábavní park pro turisty.

Zaměřuji se na počátek. Místo, kde vše začalo - pod zemí, v trhlině hráze, kde probíhá tektonický zlom. Právě sem přivádím skrze řeku a pod její hladinu návštěvníky, kteří zde stanou na intimním místě v blízkém kontaktu s vodou. Rád bych využil její moci a přiměl lidi přemýšlet jiným způsobem

ABSTRACT

In my bachelor thesis which is called the Breaking Point, I have dealt with Burst Damon the Bílá Desná river in the mountains Jizerské hory. Here, in 1916, became one of the biggest dam disasters in Europe. Sixty-two people died during this catastrophe.

This place has a strong atmosphere. Unfortunately, it is misunderstood by many people or even considered as an accursed place. What more, in my opinion this place is not treated in an appropriate way. The nature has been able to envelop the entire area of the dam by a unique way. And this has created a symbiosis between past and present. The forest vegetation in the area has been currently ruthlessly cut down and the dam is again a dead landscape.

My main intention is to encourage visitors to think about this space differently and create their own point of view.

Invoke by this place emotions and hope. Encourage visitors to explore the spirit of the place. Not only absorb information from the general educational boards. Redirect the current trends that aim to "create a cultural area" thanks amusement park for tourists to the sensitivity and respect to the old dam.

I am focused on the origin. The place where it all began - under the landscape, into the rift of dam and the spot where the tectonic fault is taking place. Right through the river and below the surface I bring visitors here. They will be in close contact with powerful water. I would like to take this power and make people think a differently.

OBSAH:

1. ÚVOD	10
2. ANALÝZA	11
2.1 ROZBOR POJMŮ	11
2.1.1 Bod	11
2.1.2. Zlom	11
2.1.3. Bod zlomu	11
2.1.4. Bílá Desná	12
2.1.5. Protržená přehrada	12
2.2 LOKALITA	13
2.2.1. Stavba přehrady	15
2.2.2. Technické informace	16
2.2.3. Katastrofa 18. září 1916	17
2.2.4. Příčina katastrofy a soudní proces	20
2.2.5. Současnost	21
2.2.6. Budoucnost přehrady podle města Desná	22
2.2.7. Analýza místa	23
3. KONCEPT	25
3.1. Cesta ke konceptu	25
3.2. Posvátná krajina	25
3.3. Genius loci	26
3.4. Symbolika	27
3.5. Nedostatky v Lokalitě	27
3.6. Prostředky	27
4. VÝSLEDNÝ PROJEKT	28
4.1. Umístění	28
4.2. Projekt	30
4.3. Materiály	36

5. ZÁVĚR	37
5.1. Přínos projektu	37
5.2. Budoucnost projektu	37
5.3. Budoucnost přehrady	37
5.4. Za 100 let	38
 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	39
 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	40
 PŘÍLOHA	41

1. ÚVOD

Dalo by se jistě namítnout, že u bakalářské práce by tomu tak nemělo být, ale volba tématu Bod zlomu, pro mě byla částečně intuitivní - tedy alespoň zpočátku jsem si to myslel. Intuice je v tomto oboru podstatná. Na druhou stranu, kde je hranice mezi vědomím a nevědomím? Ať jde o rozhodování na jakékoliv úrovni, vždy jsme ovlivněni svými zkušenostmi z minulosti. Chtíc, nechtíc, vždy tomu tak bude.

V době, kdy jsem o volbě tématu přemýšlel, prožíval jsem několik pro mne zásadních osobních událostí a snažil se vše si po duševní stránce vyřešit. Vytanula přede mnou naprosto jasně dvě slova: „bod zlomu“ se kterými jsem se okamžitě ztotožnil a věděl jsem, že to je to pravé téma, kterému se chci věnovat.

Dlouho jsem přemýšlel, jakou situaci, nebo místo zvolit, aby mi bylo nějakým způsobem blízké. Hledal jsem v knihách, mapách, časopisech o architektuře, v minulosti, v běžné životě, v přírodě, na internetu, všude kolem mě. Narazil jsem na obrázek Protržené přehradý na Bílé Desné, od kterého jsem se nemohl odtrhnout. Fascinoval mě, i když jsem dosud nevěděl na co se právě dívám. Hledal jsem další fotky, sbíral jsem informace, nikoliv pro účely bakalářské práce, ale pro sebe. Tohle místo mělo TO - něco, co nám nedovolí zapomenout... i o tom se rozepíšu na dalších stránkách. Nicméně po chvíli mi bylo jasné, že zde jde o situaci natolik silnou, a spojenou s mým tématem, že už nemohu hledat dál, že právě do tohoto místa chci nějakým způsobem vstoupit.

2. ANALÝZA

2.1. ROZBOR POJMŮ

2.1.1. BOD

Tento pojem je nejčastěji používán k označení místa v prostoru, případně čase. V geometrii se jedná o prvek, který naopak nemá žádný rozměr.

Příklady: bod na mapě, část celku, teplotní bod

2.1.2. ZLOM

Zpravidla se využívá ve spojení s činností jako je lámání předmětu, či povrchem vzniklým jeho zlomením. Zlom může být i poruchou v litosférické desce.

2.1.3. BOD ZLOMU

Za nejpříhodnější definici bodu zlomu považuji, že se jedná o okamžik, kdy se zásadně mění směr vývoje určitého děje. Zlomové okamžiky můžeme najít v přírodě po celém světě. Například taková vlna, která se pomalu zvedá z hladiny a na vrcholu, kde kulminuje se láme, aby s šuměním a někdy až s ničivou silou dopadla zpět na hladinu. Sopky, které hluboko pod povrchem zadržují své magma až do doby, kdy jeho objem nelze dále udržet. V tom okamžiku dojde k výbuchu a okamžitému úniku nashromážděné energie, která v podobě lávy na povrchu pohrbí vše co jí přijde do cesty. Podobný jev můžeme pozorovat i u dešťových a bouřkových mraků, kdy koncentrace vodních par, či elektrického náboje dosáhne kritické hodnoty, spustí se déšť, nebo bouřka doprovázena hromy a blesky. Také zemětřesení je často způsobeno něčím, kde bod zlomu můžeme najít. A sice tektonickým zlomem - okamžikem, kdy litosférické desky, které se pohybují proti sobě, do sebe vzájemně narazí. Pak dochází k deformacím terénu, často v obrovském měřítku, jak můžeme pozorovat třeba u zlomu San Andreas. Podobných analogií lze najít více a nemusíme chodit daleko. Člověk má v povaze ve vypjatých chvílích, kdy se negativní energie nakumuluje až příliš, takzvaně "vybouchnout" a uvolnit emoce.

Všechny tyto body zlomu, pokud to vezmeme do důsledku, mají podobný průběh - nashromáždění energie, následně zlomový okamžik, po kterém dochází k dramatickému uvolnění energie až dojde na fázi uklidnění.

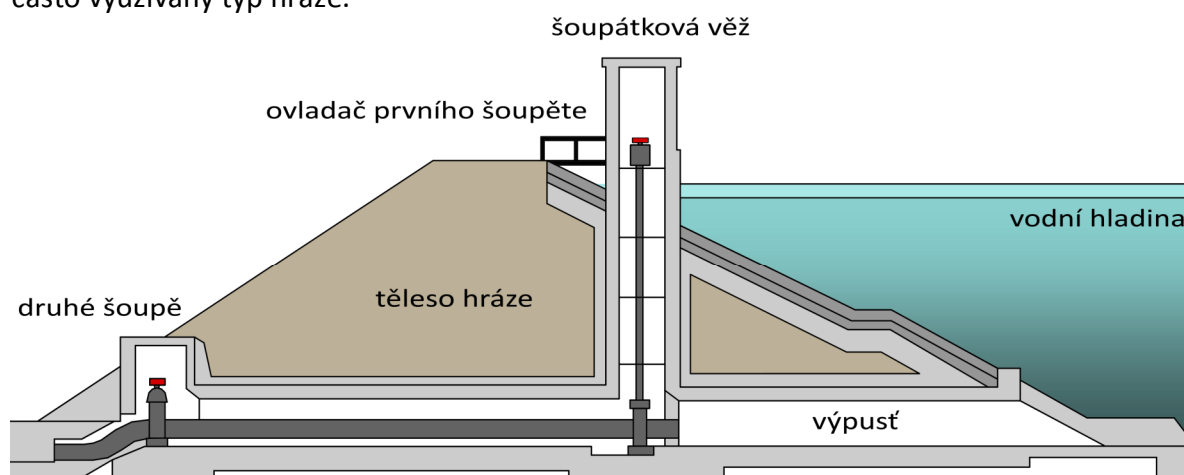
2.1.4. BÍLÁ DESNÁ

Říčka v Jizerských horách o délce 11 kilometrů a průtoku $0,5 \text{ m}^3/\text{s}$. Pramení poblíž přírodní památky Na Knejpě, 2 kilometry od vrcholu Jizery v CHKO Jizerské hory. V horním toku byla vybudována přehrada, která se 18.9.1916 protrhla. Říčka protéká obcí Desná, po které je pojmenována.

2.1.5. PROTRŽENÁ PŘEHRADA

Původně přehrada Desná, nyní už nazývána "Protržená přehrada", psaná s velkým P. Počátky výstavby přehradních hrází se datují už od doby před 5000 lety na řece Nilu. Po napuštění vodou vzniká přehradní nádrž. Slouží k zásobování vodou, výrobě elektrické energie, nebo jako v tomto případě k ochraně před povodněmi. Naopak mezi jejich negativní stránky patří změny mikroklimatu v okolí, či zabraňování migrace vodních živočichů.

V případě Protržené přehrady se jedná o typ zemní sypané hráze (obr.1). Ty se skládají z drobných materiálů jako písek, štěrk, zemina a pro zpevnění i kusy kamenů. Materiál se po vrstvách naváží a následně válcuje a udusává. V České republice se jedná o často využívaný typ hráze.

obr. 1 : příčný řez hrází

2.2. LOKALITA

Přehrada se nachází v Libereckém kraji, okrese Jablonec nad Nisou v jihovýchodní části Jizerských hor (obr. 3). Čtyři kilometry nad údolním městem Desná (německy Dessendorf) a necelé dva kilometry od vodní nádrže Souš se kterou je propojena štolou. Tato oblast je součástí Českého masivu, čímž je považována za nejstarší části evropské pevniny.

Desná byla založena hrabětem Desfoursem roku 1691 a to pod názvem Desfoursdorf. Později se ujalo Dessendorf, odvozené od říčky Desné. Zpočátku se místní obyvatelé zabývali těžbou dřeva, ale po rozšíření polí a luk se přidalo zemědělství a v polovině 18.století se začalo rozvíjet sklářství, zejména broušení, leštění a vinutí skla. Před první světovou válkou tato průmyslová obec prosperovala a před rokem 1913 měla již 2 347 obyvatel. Nyní ve městě žije celkem 3 484 obyvatel, kteří se kromě Protržené přehrady mohou honosit také architektonicky cennou a zajímavou Riedlovou vilou, která byla vybudována roku 1895 místním sklářským podnikatelem Josefem Riedlem. Této rodině patřila také výstavná hrobka, jež se vypíná na protější stráni.

Z klimatického hlediska se jedná opravdu o horskou oblast - tedy krátké léto, které střídá drsná a na srážky bohatá zima.

Dnes je oblast často vyhledávána cyklisty i turisty a to jak v letním, tak i zimní období. V zimě se stává Desná převážně střediskem lyžařů a běžkařů. Návštěvníků přehrady je zde dost a mnoho se jich opakovaně vrací. Stále se tu ukrývá velký potenciál. Místem prochází žlutá turistická značka. Je tudy vedena i naučná stezka zbudovaná k osmdesátému výročí protržení v roce 1996. Pro zájemce existuje také turistická známka s motivem Protržené přehrady a poblíž hráze je umístěn geocache pojmenovaný „Protrzena prehrada”.

Své místo tu našli i netopýři. Přepouštěcí štola vedoucí do Soušské přehrady je jejich významným zimovištěm. bylo zde zjištěno celkem jedenáct druhů těchto savců. Kvůli ochraně netopýřů, není do štoly dovolen přístup.

V roce 1996 byla Protržená přehrada na Bílé Desné prohlášena za kulturní památku. Stalo se tak k 80. výročí protržení.

Katastrofu si místní obyvatelé každoročně připomínají 18. září na místním hřbitově, kde u hromadného hrobu obětí za každou z nich zapalují svíčku. Stejně tak ve městě u památného balvanu (obr. 2), místní z mostu do proudu řeky pouštějí 67 květů - za každou oběť jeden. Do balvanu je ukotvena deska s vyrytým nápisem:

POUTNÍČE - POSTŮJ!

***Dne 18. Září 1916 protrhla se hráz
údolní přehrady. Rozpoutané živly
proměnily naše chudé, ale krásné
údolí v sutiny.***

62 obětí na životech,

33 zničených a

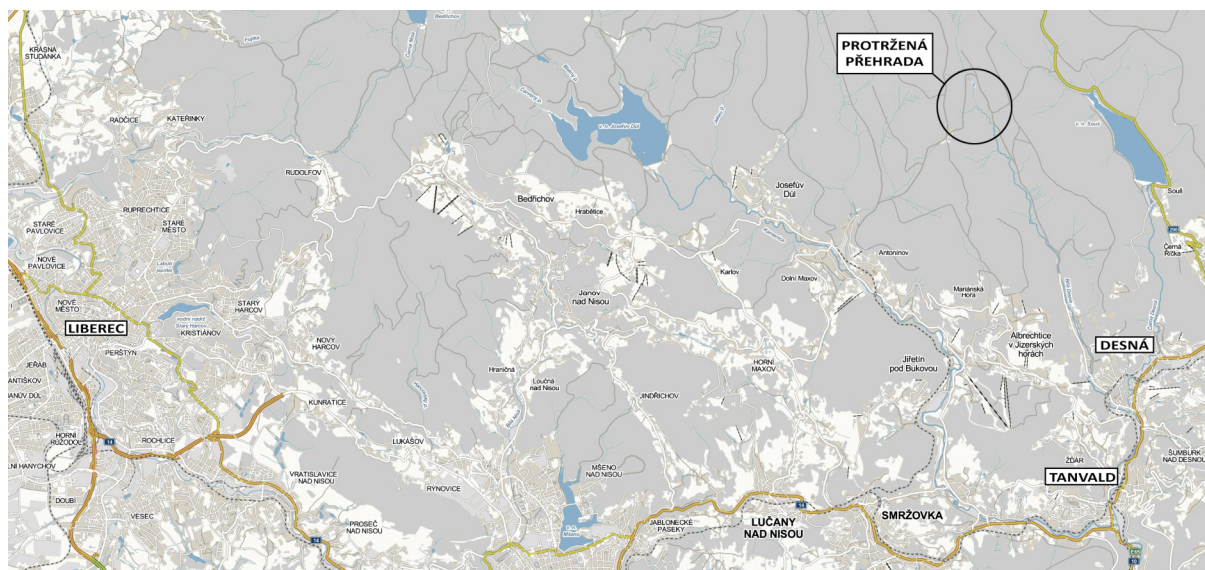
69 poškozených domů,

307 osob bez přístřeší.

***Tento balvan, vlnami přivalený,
jest svědkem onoho soudného dne***

obr.2 : památný balvan v Desné

obr. 3 : mapa

2.2.1. STAVBA PŘEHRADY

Neregulovaná velká voda v Jizerských horách, která se často valila z hor do měst, způsobovala záplavy, a škody jak na majetku, tak i na životech. Nejhorší událost byla zaznamenána 29. července 1897, kdy po dvanácti dnech vydatného deště naměřila meteorologická stanice nejvyšší úhrn srážek. Za 24 hodin napadalo na plochu 1m² celkem 345,1 litrů vody. Povodeň si vzala 120 lidských životů. Podle veřejného mínění bylo nutné toky zkrotit pomocí hrází.

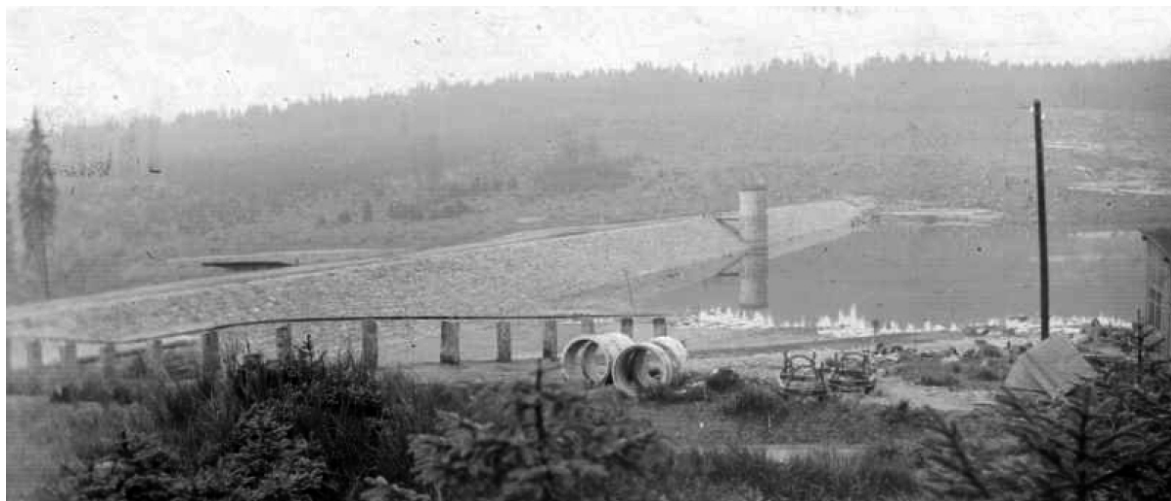
Stavbu hráze na Bílé Desné má na starosti pražská firma Schön a synové. Stavbu řídí E. Gebauer, dozor vykonává A. Klammt a K. Podhajský. Tehdejší geologické průzkumy oblasti nejsou k dispozici a není ani známo v jaké podobě a zda vůbec kdy existovaly.

Ani samotná stavba hráze neprobíhala bez problémů. V roce 1913 došlo vlivem intenzivních dešťů k vážnému poškození rozestavěného díla. Dalším hřebíčkem do rakve byla rozpoutaná 1.světová válka, která si vyžádala zásadní úsporná opatření, která se nutně musela projevit na kvalitě přehradní hráze. Samotná sypaná hráz byla tvořena materiálem získaným v zátopě. Konstrukční a těsnící zeminy hráze měly charakter žulového eluvia, písčitohlinité nebo svahové hlíny obdobné zrnitosti, obsahující často velké kameny. Podle dnešních kritérií na propustnost hráze šlo o materiál málo propustný až propustný a tedy

vhodný ke stavbě hráze při pečivém zónování zemin v tělese. Zhutňování bylo prováděno po 40 cm vrstvách třítunovým válcem.

18.11.1915 je přehrada na Bílé Desné úspěšně zkolaudována ing. Karlem Podhajským. Není bez zajímavosti, že v den kolaudace zastihlo přehradu silné sněžení a mráz. Proces kolaudace tak byl značně urychlen... začíná pozvolné napouštění.

obr. 4 : nově postavená přehrada

2.2.2. TECHNICKÉ INFORMACE

zahájení stavby : 17.10.1912

kolaudace : 18.11.1915

datum protržení hráze : 18.9.1916

délka hráze v koruně : 172,8m

šíře hráze v koruně : 5,2m

šíře hráze v základu : 54m

výška koruny hráze : 14,2m

objem nádrže : 400 000m³

objem vody při protržení : 260 000m³

zatopená plocha : 8,4 hektaru

nadmořská výška : 806m n. m.

2.2.3. KATASTROFA 18. ZÁŘÍ 1916

Od kolaudace uběhlo pouhých deset měsíců. Ještě před ní měla hráz svou první a poslední šanci prokázat svou opodstatněnost. To když v létě roku 1915 zadržela vodu z přívalových dešťů. To bylo naposledy, kdy hráz něco zachránila.

V pondělí 18. září 1916 kolemjdoucí dřevaři zpozorovali pramínek o tloušťce asi 2 centimetry, tryskající z hráze. Okamžitě upozornili hrázného. Bylo 15:30. Hrázný prý půl hodiny předtím seděl u šoupátkové šachty, ale ničeho si nevšiml. Okamžitě tedy volal do kanceláře vodního družstva v Dolním Polubném Ing. Gebauera. Ten nařídil ihned otevřít naplno oba uzávěry a vyrozumět obyvatele Desné o větším průtoku vody v korytě řeky. O 15 minut později přišlo do města další hlášení:

„ALARMUJTE HASIČE, HRÁZ SE PROTRHLA!“

Ing. Gebauer se po telefonátu ihned odebral k přehradě. Když se k ní blížil, slyšel šumění vody a lehké chvění země. Když dorazil k nádrži, ta zela již prázdnotou.

Hrázný mu sdělil, že okamžitě po telefonátu šel s dělníky do šoupátkové věže, aby otevřeli oba uzávěry. Ale nepodařilo se to zcela. V 15:55 totiž už tryskala voda takovou silou, že hrozilo nebezpečí odříznutí dělníků od okolního světa. Uzávěr se podařilo otevřít jen z části. Proud vody stále sílil až se v 16:15 začala propadávat dlažba. Po půl hodině se propadla až ke dnu nádrže. O neuvěřitelné síle vody svědčí přibližně čtyřicetimetровая průrva v hrázi, která se vytvořila během půl hodiny a jíž se provalilo celkem 260 000m³ vody, která cestou dolů, do čtyři kilometry vzdálené Desné překonala třísetmetrový výškový rozdíl. Do údolí se každou vteřinou valilo 150m³ vody. Z lesa se začalo ozývat temné dunění, vrcholky stromů se chvěly a nad nimi se vznášela oblaka prachu.

Pokud by se na město valila pouze samotná voda, nebylo by neštěstí tak ohromné, ale první objekt, na který voda narazila a který vzala s sebou, byla pila s hájovnou, u které byly složeny zásoby zpracovaného dřeva. Celkem 5 000 plnometrů dřeva, které spolu s balvany působilo jako smrtící beranidlo. Pila s hájovnou smetla voda beze zbytku. První obětí se stala dvanáctiletá dcera majitele, která zůstala v domě. Lidé, kteří mohli utíkat z domů na okolní stráně. Ti kteří nemohli, nebo se snažili zachránit své blízké či majetek, zaplatili za svou snahu tím nejdražším. Domy, které stály v cestě až 8 metrů vysoké ničivé vlně, padaly

jako domečky z karet. Ještě v Mladé Boleslavi, vzdálené od přehrady přibližně 80 kilometrů, stoupla hladina vody v Jizeře o 20 centimetrů.

V tomto díle zkázy, kde po stromech visela těla obětí i uhynulých zvířat, v troskách budov protékala již klidná říčka zmateně pobíhali lidé, hledající své nejbližší. Ještě v noci se tu pohybovaly jako bludičky postavy se svíčkami.

Katastrofa si vyžádala celkem 62 lidských obětí, ale také připravila o veškerý majetek 370 obyvatel. 95 rodin ztratilo přístřeší a 1020 osob zaměstnání (obr. 5). Bylo totiž zničeno i 11 brusíren skla a 29 obytných domů. Dalších 62 domů bylo vážně poškozeno.

Nejemotivnější a nejlépe vystihující jsou zcela jistě zápisy z bezprostředního svědectví. Jedno takové bylo vydáno v publikaci „De Dammbruch der Talsperre an der Weissen Desse am 18. September des Kriegjahres 1916" starokatolickým vikářem Eduardem Gnendigerem:

Strašná zvěst o protržení přehrady otřásla poklidným ovzduším desenského údolí okolo 16. hodiny. Nervy všech občanů byly v očekávání příštích neznámých událostí napnuty k prasknutí. Nikoho ani nenapadlo, že se v následujících 20 minutách promění krásné desenské údolí v písčitou a bahnitou spoušť pokrytou hromadou sutin. Věděli jen, že na poštovní úřad v Desné přišla tato zpráva: „Je nutno uvědomit majitele vodních jezů a náhonů, aby se nezalekli, neboť z přehrady poteče korytem více vody." Asi po deseti až patnácti minutách přišlo druhé hlášení pro starostu: „Alarmujte hasiče a vyhlaste poplach, hráz se protrhla!"

Po chvíli zněly krásným, sluncem prozářeným údolím výstražné tóny hasičských trubek, ohlašujících poplach před příchodem neštěstí. Nikdo však netušil, jaké nebezpečí z protržení hráze hrozí. Obyvatelé Desné zažili v uplynulých letech řadu povodní. Znali hukot rozbouřených vod v korytě říčky a domnívali se, že jako obvykle začne voda pozvolna stoupat, vylije se z břehů ohrozí objekty ležící v její blízkosti. S tímto vědomím sledovali řeku a zůstávali na místě, nebo se rychle vraceli do svých domovů, aby mohli v případě ohrožení svého majetku, třeba i v poslední chvíli něco zachránit. Ubíhala minuta po minutě, oči všech přítomných byly upřeny k řečišti a sledovaly rychlost stoupání vody, ale malá říčka si dál broukala svoji obvyklou uklidňující píseň tak, že mnozí přestávali věřit v blížící se nebezpečí. Do značné míry uklidnění, vyměňovali si názory na stávající situaci, když v tom okamžiku to přišlo! Strašné, ohromující, ničující... Z nejvýše položené části obce se valila obrovská, bíle se pěnící vlna vody se žlutým mračnem prachu, která obsáhla téměř polovinu šíře údolí, a neuvěřitelnou rychlostí se řítila k jejich stanovišti. Mezi do té doby klidně přihlížejícími občany

propukla náhle neuvěřitelná panika. Matky se zoufalým křikem běžely do svých obydlí zachránit ty nejmenší, vyděšené plačící děti prchaly na blízké kopce. Sebesilnější nervy mužů v této nenadálé situaci selhaly. Hlavou jim jen proběhlo, že se muselo stát něco hrozného, nesmírně strašlivého, co si vůbec nedovedli vysvětlit. Něco takového se nedalo s předcházejícími povodněmi vůbec srovnávat. S dunivým vytím a strašlivým burácením se přivalila obrovská vlna vody. Nebyly to jen spousty vod, které pustošily, ale jejich obrovská, ničím nespoutaná prudkost, ničivá síla, vymykající se všem možným představám. Ne, nebyla to jen voda, co všechno ničila, ale plovoucí horský les, dřevo, samé dřevo... Putující hora o výšce dvoupatrového domu, skládající se z tisíců balvanů, písku a bahna, se řítila obrovskou rychlostí a silou dolů do údolí. Tato hora a její síla neznala překážek. Co se jí postavilo do cest, na co narazila, to zničila. jako obrovská ruka kroutila tlusté, železné traverzy ve spirály, kamenné poschoďové domy padaly po jejím nárazu jako domečky z karet, metrové kmeny stromů se lámaly jako zápalky. Svými zničujícími chapadly s sebou strhávala zaskočené a bezbranné lidi a pod navršenými stromy a troskami domů jim připravila hroby, do kterých je ukládala často nahé a k nepoznání zohavené. Muži stojící bezradně opodál a oněmělí hrůzou z té spouště, nebyli v tom okamžiku schopni někoho zachraňovat, někomu pomoci, nebyli schopni pohybu.

Velmi silně na mě působí i vyprávění učitele a kronikáře obce Franze Simma. Obzvláště pak část popisující následky katastrofy:

Přesto mi v tom všem zmaru a chaosu svitla jiskřička naděje pro další dny, když jsem se podíval do zpustošené zahrady bývalého hostince „U města Chebu“. Ležely tam zpřeházené kmeny, větve, trámy, trosky nábytku, drobné kusy dřeva pokryté blátem, bahnem a pískem. K odklizení této spouště byly přiděleni vojáci. Vedle na louce stál ještě vyplavený a silně poškozený domácí sekretář. uprostřed toho žalostného obrazu si hrálo několik dětí, které si položily přes kládu nalezené prkno a na něm se postaru ve své dětské nevinosti houpaly. Při tom všem zármutku takový milý živý obraz! Ten symbolizoval, že celá naše obec se ze současných trosek znovu vzchopí k novému pozeňnanému životu¹.

---

¹ ŽÁK, Ladislav. *Jizerskohorské přehrady a katastrofa na Bílé Desné - protržená přehrada*. Vyd. 1. Desná v Jizerských horách: Město Desná v Jizerských horách, 2006, 155 s. ISBN 80-866-6016-8.

obr. 5 : fotografie z místa po katastrofě

2.2.4. PŘÍČINA KATASTROFY A SOUDNÍ PROCES

Nebylo snadné určit kdo za toto největší přehradní neštěstí ve střední Evropě a jednu z největších tragédií u nás nese zodpovědnost. Tíhu viny, ale zcela jistě cítil c.k. dvorní rada Ing. Karel Podhajský, přednosta technického oddělení c.k. místodržitelství, který vykonával na stavbě vrchní státní dozor. Když se dozvěděl o neštěstí, spáchal sebevraždu zastřelením.

Soudní proces s projektanty a stavební firmou trval 17 let a na jeho konci došlo k osvobozujícímu rozsudku, kdy za příčinu neštěstí byla označena geologická porucha nacházející se v hloubce, kde již tehdejší normy nevyžadovaly provádět zkušební sondy.

Ještě v letech 1994-95 docházelo k vědeckým průzkumům oblasti. Konkrétně se jednalo o geotechnický výzkum, dynamickou penetraci, geofyzikální měření, měření georadarem a parametrickou studii, které měli ukázat na příčinu protržení. Došlo k potvrzení, že podloží v hloubce cca 25 m je navětralé a výrazně tektonicky porušeno. Také se prokázal nesprávný technologický postup, nesprávná volba materiálu při stavbě, při konkrétním nedostatečném hutnění jednotlivých vrstev hráze. Nicméně sedání vlastní hráze

bylo přijatelné. Hlavním problémem z dnešního pohledu by nedostatečný geotechnický průzkum, který v té době nebyl možný.

Pro mě je nejpodstatnější závěr, že k porušení hráze by vlivem podloží muselo dojít v každém případě, a to i kdyby bylo její zemní těleso perfektně zhutněné a ostatní vady projektu by neexistovaly. Katastrofa byla nevyhnutelná od okamžiku vybrání místa.

2.2.5. SOUČASNOST

Za posledních 60 let se krajina kolem přehrady vlivem náletových dřevin velmi změnila. Dovolím si citovat neznámého autora komentáře pod internetovým článkem, který mě zaujal poetickým vyjádřením nynější situace a to od člověka, který přehradu viděl už v dávné minulosti :

„Protrženou přehradu jsem poprvé viděl před více než padesáti lety jako kluk a místo na mě mocně zapůsobilo. Zůstalo mi v paměti, včetně "trosek" informací o katastrofě. Zhruba před pěti lety jsem se na místo vrátil. Nemohl jsem okolí vůbec poznat. Příroda za ta léta udělala své. Je milosrdná, tragédii zahalila. Byl jsem tam dlouho a nemohl se odtrhnout.“

V tuto chvíli už bohužel krajina vypadá dočista jinak. V uplynulých týdnech a měsících byl prostor kolem hráze zcela srovnán se zemí (obr. 6). Prý proto, aby se přehrada odhalila návštěvníkům. Z mého pohledu necitlivé vykácení lesního porostu, potlačilo i ducha místa. Z přehrady je opět mrtvá krajina jako tomu bylo záhy po katastrofě. Příchozí vidí již z dálky celou hráz i se šoupátkovou věží, nic neobjevují, vše je vidět na první pohled. Zmizela intimní a krásná zákoutí, v létě příjemný stín. Zmizela velká část tajemství. Dříve byla přehrada svým způsobem krásná - dnes už to není tak jasné.

Ještě s původní atmosférou, kterou přehradě do jara tohoto roku vtiskla příroda, ji návštěvníci často opouštěli se zvláštními a někdy i nepříjemnými a stísněnými pocity. Jsou zmínky i o tom, že lidé slyšeli dunění valící se vody. Někdo přehradu považuje za prokleté místo. Nechybí ani legenda, která se k místu váže. Není totiž obtížné se v této oblasti ztratit a někteří, kteří sešli popisují, jak je na správnou cestu dovedl podivný kulhající stařík, který na cestu svítil starodávnou Lucernou. Mohl by snad tento stařík, který občas bloudí po kraji být dávno mrtev a pochován v hrobě na hřbitově v Desné, kde prý nikdy neuvadnou květy?

obr. 6 : fotografie přehrady před a po vykácení

2.2.6. BUDOUCNOST PŘEHRADY PODLE MĚSTA DESNÁ

V roce 2016 uplyne 100 let od katastrofy. Z iniciativy starosty Albrechtic v Jizerských horách vznikl projekt „Obnova kulturní památky Protržená přehrada na Bílé Desné“, k níž se přidala Desná a podpořil ji i Mikroregion Tanvaldsko. Cílem této iniciativy je zbavit Protrženou přehradu náletových stromů a otevřít tak celkový pohled na pozůstatky bývalé

hráze. Dále zpevnit kamenné části, osadit areál informačními tabulemi, postavit novou bezpečnou lávku přes řeku, vybudovat přístřešek s občerstvením, zřídit naučnou stezku podél kaskád od památného balvanu v Desné až k Protržené přehradě. V centru města bude instalována dřevěná zvonička, umístěna značka, kam až sahala voda v době katastrofy a poutač na naučnou stezku. Na trase budou informační panely.

Projekt má za cíl zatraktivnit lokalitu a zvýšit zájem turistů o tuto část Jizerských hor.

2.2.7. ANALÝZA MÍSTA

Prostor, který je považován za krajinu Protržené přehrady obsahuje několik významných, či výrazných objektů. Tím nejzajímavějším, k čemu se okamžitě upínají a vyhledávají zraky přicházejících je šoupátková věž. V této mrtvé krajině působí magicky, ale oč silnějším dojmem musela působit, když byla obklopena lesem, který jí vytvářel intimní, krásná i temná zákoutí. Věž byla postavena pro potřeby regulace toku, jako spodní výpust nádrže, a proto je umístěna na vodorovně uloženém jakémsi tunelu o průměru cca 3,5m uvnitř kterého je usazena vypouštěcí roura o průměru 80cm . Do věže byl přístup pouze shora z koruny hráze. Odtud se také výpust regulovala.

Věž je kamenná, mohutná, samostatně svébytná a téměř z jakéhokoliv místa je na první pohled viditelná. Místy může ve výhledu na věž bránit samotná hráz, jejíž mohutnost a sílu návštěvník docení až při příchodu k věži, kde zeje obrovský otvor v hrázi. Po celé koruně hráze je možné se procházet, avšak uprostřed musí člověk vždy odbočit ze svého směru a pokud se chce dostat na druhou stranu, musí sejít dolů a jít kousek proti proudu, kde je v tuto chvíli již postaven nový mostek přes říčku.

Bílá Desná se v podélné ose přehrady klikatí a středem okolo věže pozvolna protéká skrze hráz dolů, kde již zvolna začíná prudší klesání a v rychlém tempu se tak dostává až do Desné, která se nachází asi o čtyři kilometry dále po proudu. Zde je také u mostu přímo nad řekou umístěn památný balvan, který sem přinesla ona ničivá voda. Údolí, nebo spíše rokle, kterou řeka přitéká je tvořena sestavou jezů, které mají za úkol zbrzdit rozvášněnou řeku, když je nejhůř. Stejně tak jako přepad na jednom z koncích hráze. Ten v případě velké vody měl ulehčit přehradě - ta by pak korytem s množstvím bezpečnostních přepadů odváděla vodu dále do koryta řeky. Naopak na protějším konci hráze je odtok vedoucí kanálem do přehrady Souš.

Krajina přehrady byla v původní podobě po katastrofě tvořena holou, mrtvou, bahnitou plochou. Ještě začátkem tohoto roku, 98 let po katastrofě bylo neuvěřitelné pozorovat, jak si příroda sama poradila a dokázala přirozeně splynout a naopak doplnit toto místo. V tuto chvíli v rámci iniciativy Obnovy kulturní památky přehrady byla velká část v prostoru hráze kompletně vykácena a vyhlazena. Prý aby byla vidět samotná hráz. V tuto chvíli se tedy místo vzhledem přibližuje přehradě bezprostředně po zkáze. Ale proč? Nevytratil se tak duch místa? Co bude dál? Respektive co s tím dělat?

obr. 7 : krajina přehrady v současné době

3. KONCEPT

Návštěvníky bych chtěl přimět k zamyšlení a pomoci jim získat z tohoto konkrétního a silného místa emoce, které si s sebou odnesou. Ne je pouze nechat "obdivovat" a fotit obrovskou trhlinu a bez hlubšího pozastavení je nechat odejít. Chci zavést návštěvníka k počátku, k místu kde vše začalo a zde ho nechat nahlédnout směrem k budoucnosti a naději - ne jenom ke zmaru a neštěstí, které je s tímto místem svázáno. A třeba i někam jinam...

3.1. CESTA KE KONCEPTU

Při návštěvě místa na mě turisté působili opravdu pouze jako turisté. Tedy udělat si fotku s šoupátkovou věží na důkaz, že tu byli, chvíli si odpočinout před cestou zpátky... a to je vše. Nemyslím si, že to je špatné, ale jsem přesvědčen, že toto místo má větší potenciál, než je vhodné cílové místo pro piknik.

Dalším důvodem, pro můj vstup do situace je často negativní postoj k tomuto místu samotnému. Mnohými je považováno za prokleté, jiní mají z místa zvláštní a nepříjemné pocity. Místo samo o sobě ale nenese vinu. Utvářelo se a je tu od počátku věků. Je tu déle než my. Vinu nenese nikdo, katastrofa 18. září 1916 byla jen velká nešťastná událost.

3.2. POSVÁTNÁ KRAJINA

Posvátnou krajinu můžeme definovat jako specifický typ krajiny, která má nějaký transcendentní význam a působí na nás duchovně. Pod pojmem „duchovní působení“, rozumíme, že tento druh krajiny v nás vzbuzuje určité pocity a myšlenky, jež vedou nějakému hlubšímu usebrání, porozumění, přemýšlení o duchovních věcech...

Charakteristickým rysem duchovních krajin je to, že pocity, které v nás vzbuzují jsou do značné míry jedinečné a neopakovatelné, a dají se tedy prožít jen na jednom určitém místě. S touto neopakovatelností je pevně spjat fenomén poutnictví. Na určitá místa je nezbytné putovat, protože celkové působení daného místa si nelze představit ani poučenou četbou.

K posvátné krajině patří poustevnická osamělost, zamyšlené soukromí, ale obvykle i daleký výhled a nějaké podzemí, či skalní zákoutí. Jinými slovy tato krajina je obvykle

kombinací míst veřejných a soukromých ... Veřejný charakter krajiny musí být doprovázen nějakým intimním prostorem, kde poznáváme zevnitř.²

3.3. GENIUS LOCI

Jedná se o latinské slovní spojení - v překladu „duch místa“. Dříve označoval bůžka chránícího určité místo, často vyobrazovaného jako hada. V naší době a kultuře je význam upraven a používá se pro vyjádření neopakovatelné atmosféry určitého místa.

Vysvětlení pojmu genia loci a způsobů jeho chápání je mnoho. Každý z teoretiků má na tuto problematiku svůj osobitý pohled, i když na podstatě věci se vcelku shodují. Nejpriléhavější popis jsem našel až v knize Václava Cíleka: „Genius loci: *Je to důvod, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se na dané místo vracíme.*“

Cílek se ve svých popisech často rozepisuje, ale zde přesto, že nebylo řečeno mnoho, je to zároveň vše.

obr. 8: výjimečná atmosféra protržené přehrady

---

² CÍLEK, Václav. *Posvátná krajina: eseje o místech, silách a dracích*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2014, 178 s. ISBN 978-80-87580-72-1.

3.4. SYMBOLIKA

Voda metaforou k proudu času, voda plyne a nevrací se stejně jako čas. Nebo je metaforou k životu, kdy lidi chodí kolem řeky a myslí na svůj život. Rozhodně nás voda nutí přemýšlet jiným způsobem o sobě, o světě. Něco propojuje. Voda také symbolizuje prapočátek všeho, hnací motor i očištění.

Šoupátková věž je sloupového tvaru. Tyčí se do výšky uprostřed ničeho jako vztyčený prst, který předává varování návštěvníkům. Sloupy samy o sobě jsou obecně považovány za spojnice nebe a země, ale také pevnosti a nosné síly, čehož je tato konkrétní šoupátková věž krásným příkladem.

3.5. NEDOSTATKY V LOKALITĚ

Prostor Protržené přehrady se po vykácení části lesa stal pouze veřejným. Intimita, která je nutná k navození vhodné atmosféry pro hlubší zkoumání sebe sama nyní zcela chybí. Není tu místo, kde by člověk mohl být potichu a jen sám se sebou... Není zde ani žádný pozitivní prvek. Všude na člověka působí jen statická a mrtvá krajina, která nepůsobí nijak jinak než depresivně. Chybí tu intimita, bližší kontakt s místem, lesy a život. Není tu naděje.

3.6. PROSTŘEDKY

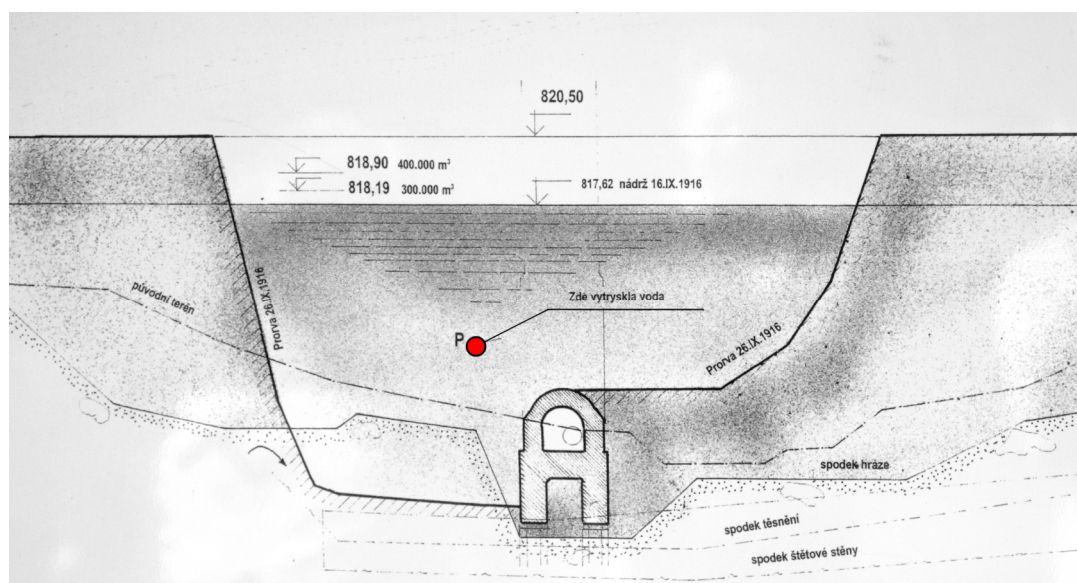
Jak jsem již psal - voda má dar přimět lidi uvažovat jiným způsobem. I proto je v mém konceptu hlavní složkou se kterou pracuji. Navozuji blízký kontakt s vodou i další základní složkou - vzduchem a to v místě podle mě opravdu silném. To vše v konfrontaci se sebou samým. Pracuji s principem klesání, sestupování do vody, k onomu místu, k počátku a posléze naopak se stoupáním.

4. VÝSLEDNÝ PROJEKT

4.1. UMÍSTĚNÍ

V mém návrhu se zaměřuji na počátek. Na místo, odkud se přivalila voda do vesnice, odkud poprvé voda vytryskla z hráze a až k místu, kde to všechno začalo. Je nám znám bod v prázdném prostoru - konkrétní místo v nyní nijak neohrazeném vzdušném prázdně, odkud tehdy poprvé voda vytryskla z hráze (obr 9). Pravda je ale v zemi, dole, kdesi hluboko pod hrází, kde se v podélné ose přehrady nachází tektonická porucha. Místo kde se nachází bod zlomu, místo kde zlomový okamžik rozehrál sérii událostí, které nakonec skončily tragicky. Toto místo nenese vinu, ale rozhodně tu vše začalo.

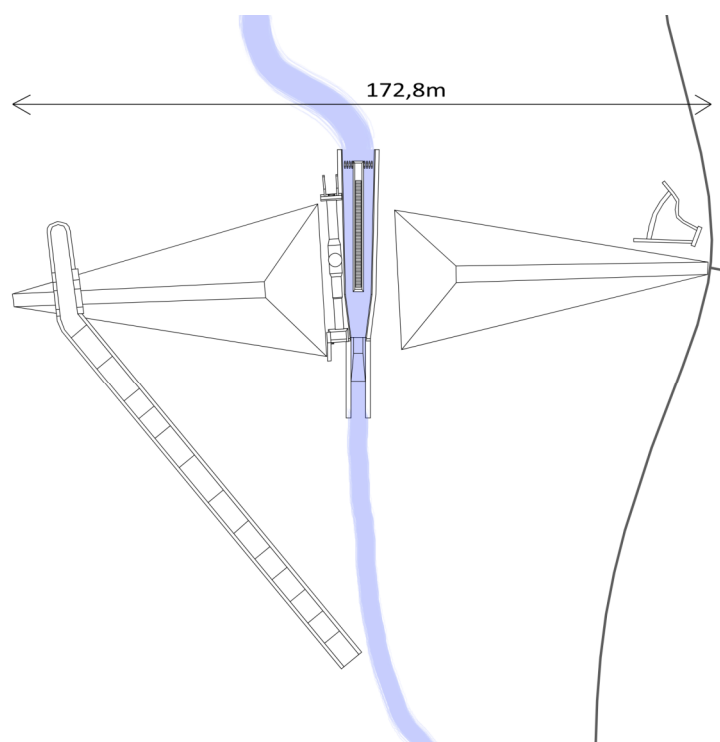
Místo se nachází v těsné blízkosti výpustní šachty, avšak 8metrů pod hladinou říčky. Práce řeší celý prostor v místě protržení hráze a to přímo uprostřed koryta řeky (obr. 11).

obr. 9 : zakreslení bodu, odkud voda poprvé vytryskla

obr. 10 : zakreslení situace v okolí přehrady

obr. 11 : detailní zakreslení situace v okolí přehrady

4.2. PROJEKT

Cesta. Cesta za hledáním i poznáváním. Nechám návštěvníka vkročit do středu koryta řeky, odkud bude sestupovat dolů do šera. Bude sestupovat po dlouhých schodech celých 8 metrů pod hladinu. Čím hlouběji, tím se chodba rozšiřuje a otevírá se. Dojem z klesání a vysokých bočních stěn umocňuji svislým kladením prken pro betonové bednění, které nakonec vytvoří množství svislých linií. Nyní je návštěvník dole a až teď před sebou spatří nový výjev. Vlna která se vši silou přiřítla do vesničky měřila na výšku 8 metrů. Dvoupatrový dům. To je moment, který jsem chtěl rázným způsobem ztvárnit. Návštěvník stane před 8 metrů vysokou masou vody, která se tyčí vzhůru. Sklo má 3 metry na šíři v základně a směrem vzhůru se zužuje, čímž se znovu opticky umocní výrazná výška. Je tu v bezprostředním a emočně silném kontaktu člověk s vodou. Pohled návštěvníka je strháván vzhůru k hladině. Tímto směrem totiž ubíhají vzduchové bublinky, které se tvoří na dně a stoupají nahoru za světlem, za nadějí. Nahoře na povrchu je viditelná pouze zvlněná a zpěněná hladina. Pro pochopení návštěvník schází dolů.

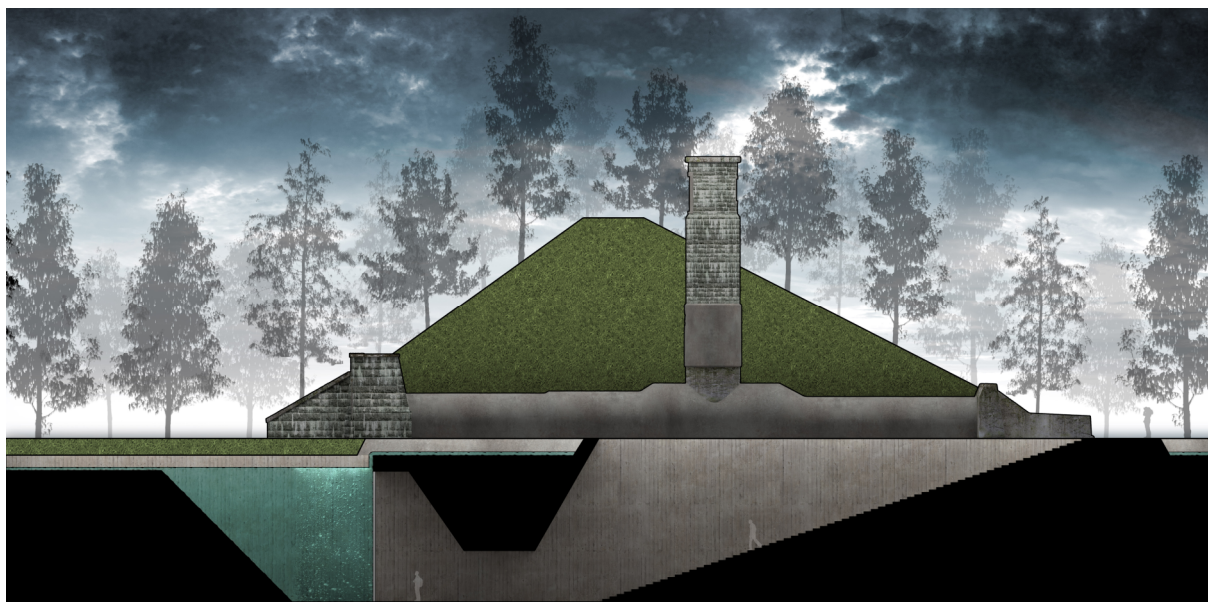
Hledal jsem místo vzniku a skutečný počátek. Základní kameny. Situaci jsem chtěl ale také pojmut s jistou lehkostí, tak aby výsledný zážitek byl pozitivní.

Na počátku všeho a zrodu života byla voda, moře, ze kterého se začal vytvářet první kyslík. Voda bez kyslíku nemůže existovat. Vše vychází z vody. V tomto případě ani bubliny nemohou existovat bez vody. Ta je obklopuje a svým tlakem utváří. Stejně tak jako voda živí vše na Zemi, tak nepřímo živí a tvoří i tyto bubliny. Rodí se z napětí dole na dně, stále další a nové, uvolňují se a stoupají vzhůru. Pouze jedním směrem, nikdy ne zpět. Zpodobňují nikoliv zánik, tak jak je toto místo chápáno, ale jako vznik něčeho dalšího. Dynamiku, pohyb vzhůru, tok času a budoucnost. Každá bublina je tu jen pro jeden jediný, pomíjivý okamžik. Z bodu zlomu vzejde, dokud opět nezanikne. To je jisté. Možná že vše je předem dané a my pouze hrajeme svůj scénář. Je to něco neuchopitelného, co nás ale v tomto místě zcela obklopuje a pohlcuje do sebe. Dochází zde k oživení místa. K jeho katarzi.

Během svého života se všechny bubliny vzájemně ovlivňují, narážejí do sebe, spojují se a rozdělují. Ovlivňují tím i vše ostatní na světě, v duchu výkladu efektu mávnutí motýlího křídla, kdy jedna i sebemenší událost může ovlivnit dění na druhé straně zeměkoule. Kdyby nevypukla první světová válka, kdyby se nemuselo šetřit na materiálu, kdyby byly dostatečné znalosti stavební firmy a správné stavební postupy, kdyby během prvního roku provozu

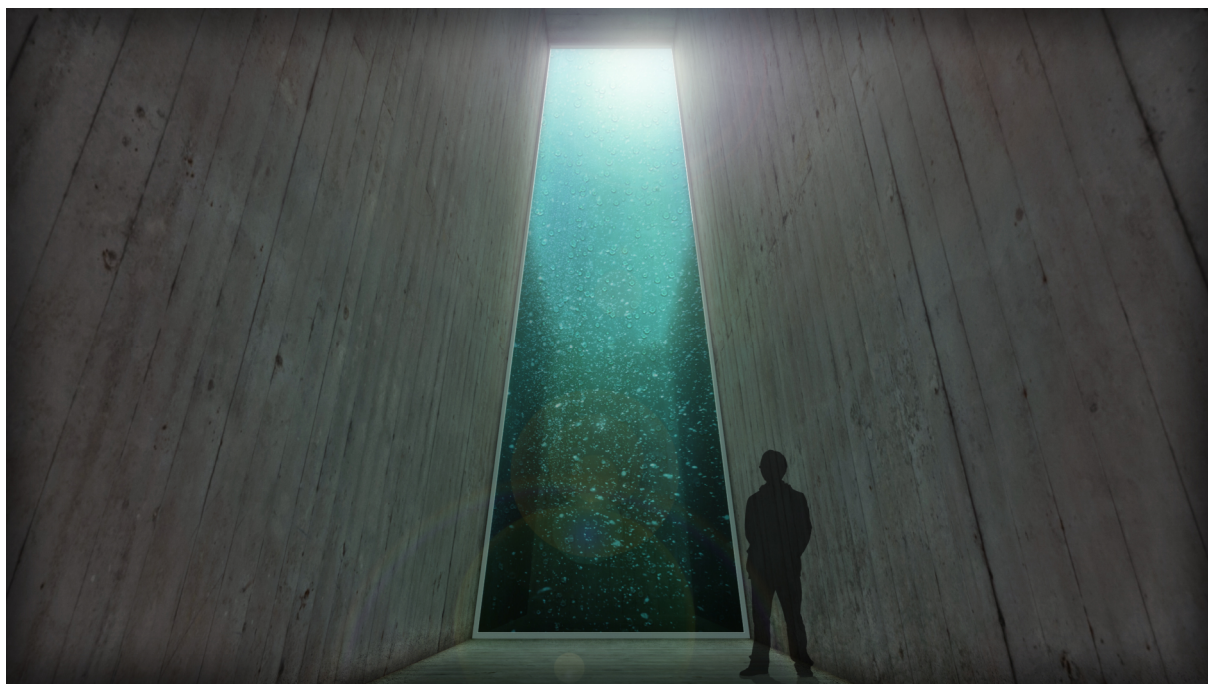
nepřišly přívalové deště, kdyby si hrázný všiml tryskající vody dříve než kolemjdoucí. To vše by mohlo změnit děj a třeba i snížit počet obětí. Avšak samotné protržení to mohlo jedině oddálit či uspíšit. K tomu jednoho dne v našem vesmíru dojít muselo. Bylo to dané výběrem místa. Při hledání důvodu protržení lze tedy aplikovat Occamovu břitvu. V paralelních vesmírech podle kvantové mechaniky ale muselo dojít k realizování všech možností. Když se to vezme do důsledku, tak třeba v jiném vesmíru před mnoha miliardami let vznikla první vzduchová bublina o den později než v tom našem, následkem čehož ke stavbě této přehrady nikdy nedošlo. Bůhví...

Během odcházení už poutník sám stoupá po reálných i pomyslných schodech naděje vzhůru.

obr. 12 : vizualizace projektu v příčném řezu

obr. 13 : vizualizace intimního místa u vody

obr. 14 : vizualizace, cesta zpět - vzhůru

obr. 15 : vizualizace, zakomponování do prostředí přehrady. Pohled proti proudu řeky

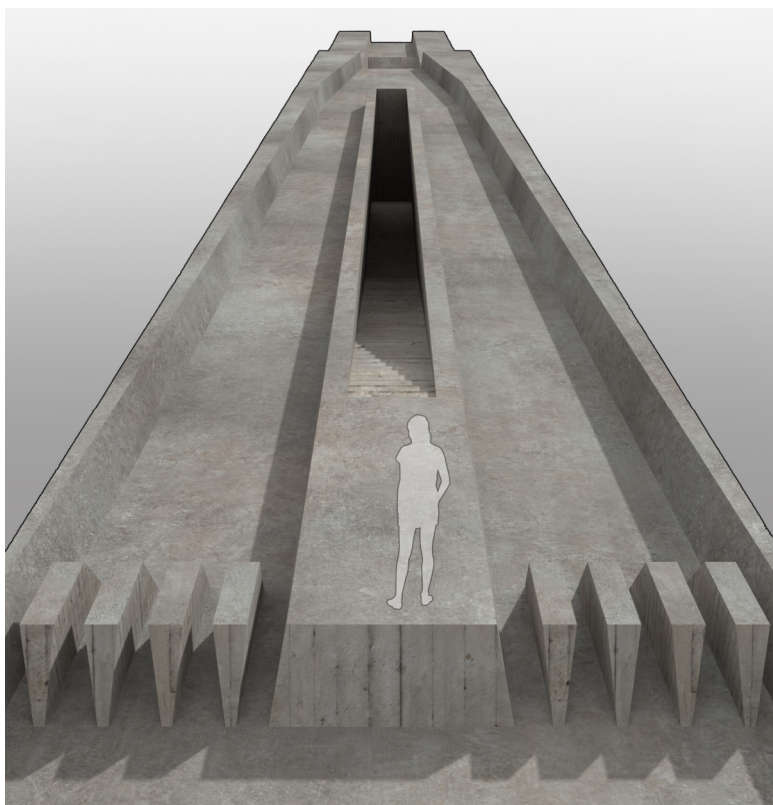

obr. 16 : vizualizace, zakomponování do prostředí přehrady. Pohled po proudu řeky

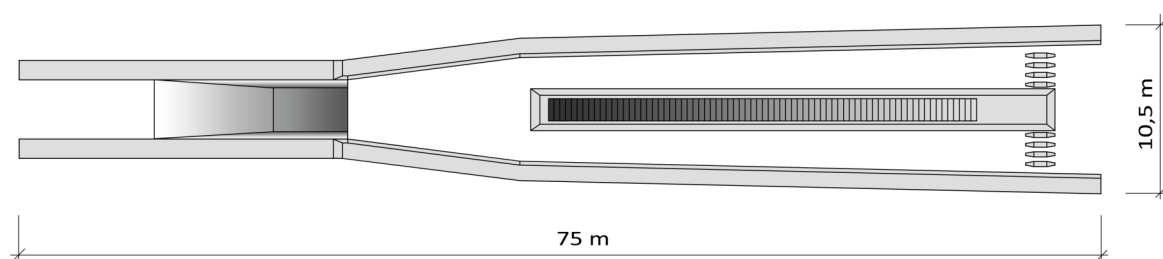

obr. 17 : vizualizace, pohled z koryta řeky

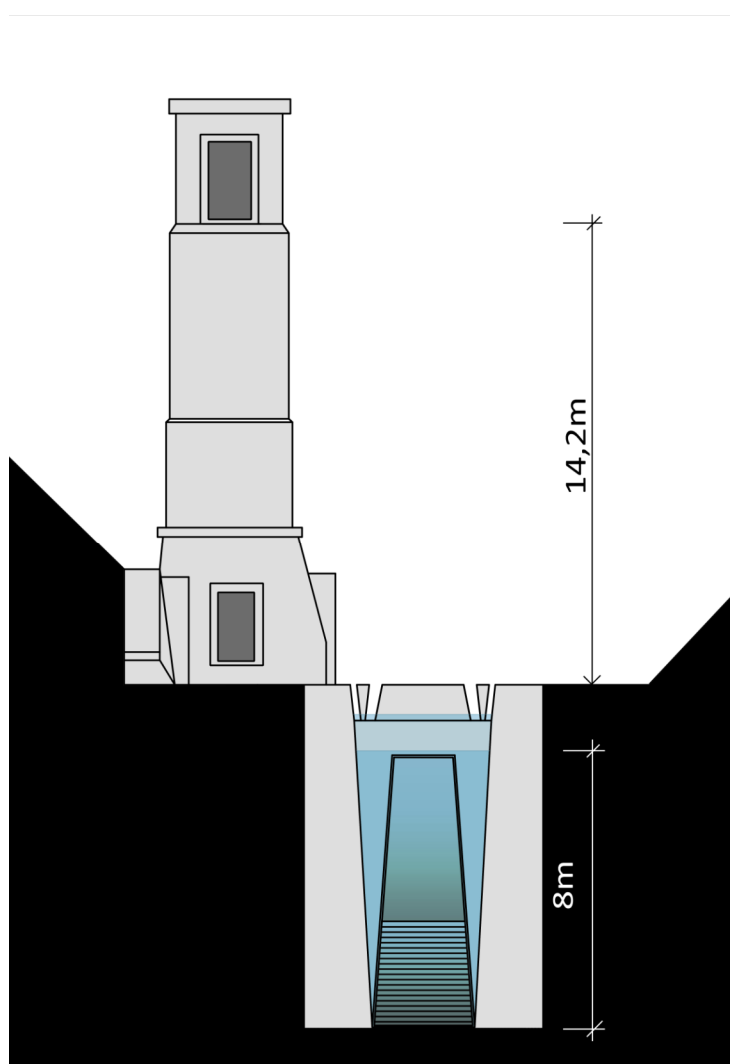

obr. 18 : vizualizace, celkový pohled

obr. 19 : nákres, pohled shora

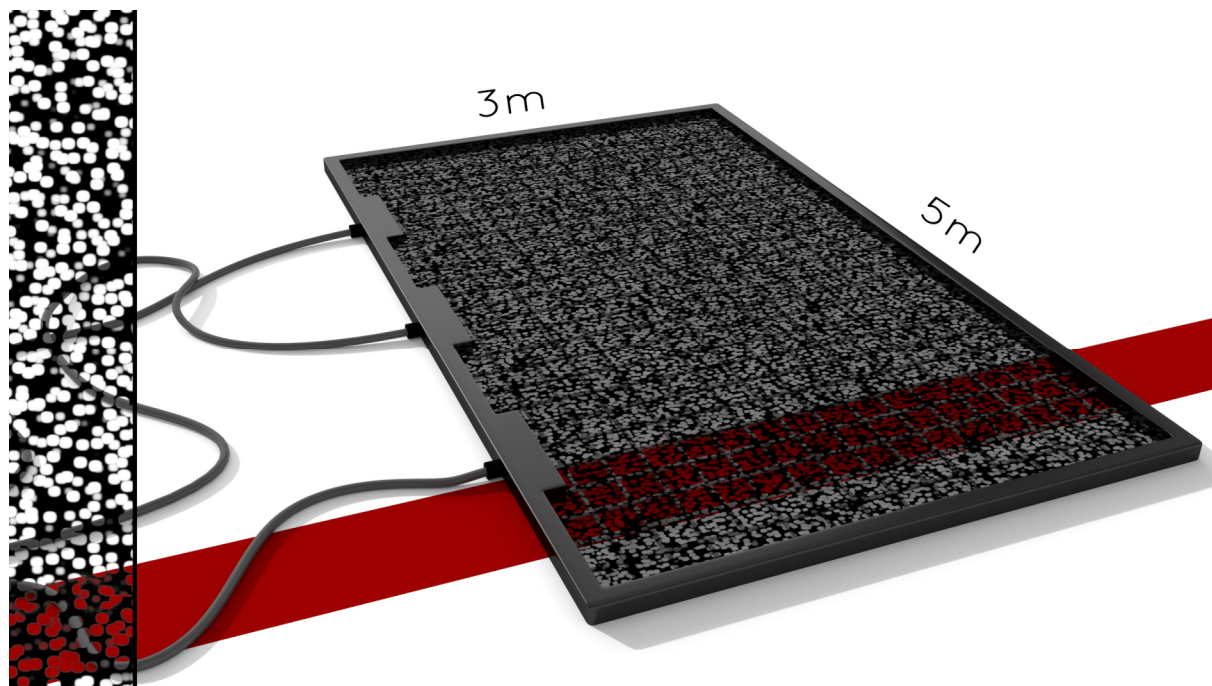
obr. 20 : nákres, pohled v podélném řezu hrází

4.3. MATERIÁLY

Základním materiálem pro vybudování objektu je železobeton, který zajistí dostatečnou pevnost a neprostupnost vody, která protéká jak přímo nad hlavami návštěvníků, tak je tu i jako voda spodní.

Akrylátové sklo, které zadržuje 8 metrů vysokou masu vody o šíři základny 3m a vrcholu 1,8m by mělo sílu přibližně 25cm. Přesto, že se jedná o veliký blok, nedosahuje ani zdaleka současných výrobních limitů. Například v nákupním středisku v Dubaji se nachází největší akvárium na světě. Plocha akrylátu je 33m na šířku a 8,3m na výšku. Při tloušťce 75cm váží více než 245 tun.

Vzduchové bubliny budou vytvářeny tak, že vzduch bude tlakovým kompresorem a skrze hadice hnán dolů na dno, kde pro rovnoměrný a náhodný rozptyl bublin do prostoru bude umístěn rošt s hustě perforovanou plochou, přes kterou se vzduch bude protlačovat vzhůru(obr. 21).

obr. 21 : vizualizace perforované vzduchovací rohože

5. ZÁVĚR

5.1. PŘÍNOS PROJEKTU

Doufám v bližší pochopení, nebo jen poznávání tohoto místa skrze sebe a prostor samotný. Aby se návštěvníci na okamžik zadívali, zaposlouchali a nechali na sebe vědomě prostor působit. Aby si udělali vlastní názor, získaly i jiné vjemy, než jsou informace z internetu, či knížek. Duch místa je nepřenositelný.

Přeji si narušit a pokud možno vyvrátit obecné názory, že Protržená přehrada je prokletá, plná negativních vln. Že voda zabíjela. Že se zde necítí dobře. A že je třeba hledat počátek, příčinu, zrod, výchozí bod, bod zlomu. Nejen zde, ale vždy a všude.

Doufám, že návštěvníci tohoto i dalších podobných, či jinak zajímavých míst se již nespokojí s pouhým poznáváním turistických pouček, ale budou citlivější k vnímání těchto míst. Podívají se za hranu všednodennosti a nechají na sebe konečně působit genia loci. O toho jde především. Budou vyhledávat krásná, posvátná, výjimečná místa, která se do turistických průvodců třeba ani nedostanou. Aby přišli a zastavili se.

5.2. BUDOUCNOST PROJEKTU

Jistě nelze očekávat reálné ztvárnění tohoto projektu jinde než na papíře - tak to od počátku ani nebylo zamýšleno. Jednak z důvodů finančních, jelikož na revitalizaci areálu přehrady bylo v současné době vyčleněno cca 3-5 mil. korun, které budou použity pro turistické vyžití. Také myslím, že současná společnost by návrh nepřijala - byl by považován za příliš násilný kvůli použití betonu, nebo jako radikální. I když nemyslím, že více nežli vytvoření mrtvé krajiny, vykácením velké části lesa, který místo činil tak výjimečným a krásným. Naopak můj návrh se v podstatě vnější krajiny pohledově příliš nedotýká a pracuje pouze s několika málo základními elementy.

5.3. BUDOUCNOST PŘEHRADY

V roce 2016 uplyne přesně 100 let od protržení. K tomuto výročí se plánuje zmíněná revitalizace v podobě turistických stezek, informačních tabulí a občerstvení s buřty, které tady prý podle senátora a starosty Albrechtic Jaroslava Zemana nesmí chybět. Je to ale ta

správná cesta? Nelze s místem pracovat jinak? Tak jak si to zaslouží. Aby zůstalo výjimečné. Ne jako jedno z mnoha a mnoha tuctových turistických a turisty přeplněných destinací.

Je důležité mít nějaký cíl, neboť podle Thomase Carlyla je člověk bez cíle jako loď bez kormidla. Mým cílem v tomto projektu je mimo jiné narušit obecný pohled lidí na tuto oblast a tuto problematiku. Zamyslet se a zasahovat do areálu Protržené přehrady s úctou. Vždyť obyčejné informační tabule - je jejich klasická podoba v tomto prostředí nejvhodnější? Masivní, na první pohled do očí bijící objekty které navádějí turisty jako plamen svíčky láká mŕy od jedné k druhé a k třetí. Nejpřímější cesta za získáním pouze obecných informací.

5.4. ZA 100 LET

Přál bych si, aby za dalších 100 let od staletého výročí byla přehrada opět zahalena tak jako nedávno. Aby milosrdná příroda dostala příležitost a ještě jednou ji uzdravila. Aby budoucí návštěvníci a poutníci přicházeli a vraceli se. A kéž by neodcházeli s pocitem zmaru, ale s pocitem naděje.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- CÍLEK, Václav. *Posvátná krajina: eseje o místech, silách a dracích*. Vyd. 1. Praha: Malvern, 2014, 178 s. ISBN 978-80-87580-72-1.
- ŽÁK, Ladislav. *Jizerskohorské přehrady a katastrofa na Bílé Desné - protržená přehrada*. Vyd. 1. Desná v Jizerských horách: Město Desná v Jizerských horách, 2006, 155 s. ISBN 80-866-6016-8.
- *Album starých pohlednic Jizerských hor: Album alter Ansichtskarten vom Isergebirge*. Vyd. 1. Liberec: Nakladatelství 555, 1998, 156 s. Album starých pohlednic. ISBN 80-902-5900-6.
- Endler, Jiří. *Zlomená přehrada*. Třetí pól. 2006
- Přehrada Desná. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99ehrada_Desn%C3%A1
- Protržená přehrada. *Jizerky* [online]. 1997 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://www.jizerky.eu/bila_desna.php
- Protržená přehrada. *Moskyt* [online]. 2004 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://www.moskyt.net/protrzena-prehrada>
- *Město Desná* [online]. [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: <http://mesto-desna.cz/>
- NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Překlad Petr Kratochvíl, Pavel Halík. Praha: Dokořán, 2010, 219 s. ISBN 978-80-7363-303-5.

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1 příčný řez hrází	12
2 památný balvan v Desné	14
3 mapa	15
4 nově postavená přehrada	16
5 fotografie z místa po katastrofě	20
6 fotografie přehrady před a po vykácení	22
7 krajina přehrady v současné době	24
8 výjimečná atmosféra protržené přehrady	26
9 zakreslení bodu, odkud voda poprvé vytryskla	28
10 zakreslení situace v okolí přehrady	29
11 detailní zakreslení situace v okolí přehrady	29
12 vizualizace projektu v příčném řezu	31
13 vizualizace intimního místa u vody	32
14 vizualizace, cesta zpět - vzhůru	32
15 vizualizace, zakomponování do prostředí přehrady. Pohled proti proudu řeky	33
16 vizualizace, zakomponování do prostředí přehrady. Pohled po proudu řeky	33
17 vizualizace, pohled z koryta řeky	34
18 vizualizace, celkový pohled	34
19 nákres, pohled shora	35
20 nákres, pohled v podélném řezu hrází	35
21 vizualizace perforované vzduchovací rohože	36

PŘÍLOHA

- CD-ROM s kompletním obsahem práce